

CALEA (DIN)SPRE EDEN. MOTIVE BIBLICE ÎN LIRICA BLAGIANĂ

RUSU ANCA

Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George
Emil Palade” din Târgu-Mureș

Abstract. *The following paper revolves around the concept of biblical motifs, legends and a series of analyses that occur because of their complex and stately nature. Concerning several aspects regarding the similarities between Blaga's poetry and biblical myths, this study reflects Blaga's confrontation with God and an analysis of how he invokes God in his poems. Poems like „Paradis în destrămare”, „Bunăvestire”, „Întâia duminică”, „Lacrimile”, „Ioan se sfășie în pustie”, „Pe ape”, „Balada fiului pierdut” allowed Blaga to create genuine artistic imagery with a very penetrating content, loaded with biblical motifs.*

Keywords: *Bible, God, confrontation, poetry, myths*

Odată cu apariția liricii interbelice în spațiul românesc, literatura a cunoscut o reînnoire a tematicii și a viziunii poetice, o preocupare a strategiilor discursive ancorate la imaginarul poetic modern, respectiv un nou orizont de creație, remarcându-se notorii personalități literare, precum: George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu ș.a. În comparație cu operele realizate de tradiționaliști, sămănătoriști și poporaniști, acești scriitori au reușit ca, sub pletora semantică a configurării și manifestării curentelor moderne în artă (simbolism, modernism, expresionism, avangardism, neomodernism), să realizeze capodopere literare, reale mostre de cultură (națională și universală).

Eugen Lovinescu îl considera pe Lucian Blaga unul dintre cei mai originali și profunzi creatori de imagini ai literaturii noastre, am putea spune un filosof al culturii dublat de un poet filosof, absorbit în permanență de cunoaștere (*gnósis*) luciferică și paradisiacă și existență (*ontos-uri*), de coordonatele spațiale (anabasică și catabasică), de aspectele fanatic și criptic ale revelației lumii, prin metafore plasticizante ori revelatorii, operă ale cărei simboluri și sensuri poetice sunt concentrate în jurul unei generoase arii

tematice, din care reținem: timpul universal vs individual, timpul istoric vs mitic și/ sau biblic, spațiul sacru vs profan, existența ca efemeritate vs eternitate, simultaneitatea lumilor ș.a., teme poetice dinamizate atât de un atitudinal dihotomic, de cădere, prăbușire urmată de ascensiune descriind coordonate spațiale catabasică și/ sau anabasică, cât și stări tensive, când euforice, dionisiace, pledând pentru evadare, călătorie, dorul, ieșirea din captivitate, când disforice anunțând alienarea, resemnarea, izolarea. Imaginarul poetic al plecărilor și sosirilor, al călătoriei în lumea mare într-un schimbarea destinului și a întoarcerii „fiului risipitor” intermediază calea spre divin și intrarea în miturile biblice.

Lucian Blaga se adâncește „într-o zonă paradisiacă, eterată, purificat fiind de toate tristețile cosmice, pe care i le procură neobosita lui sete de divinitate.”, observa Gh. Vrăbie (1940, 234), idee aprofundată de Tudor Vianu, care ne oferă imaginea eului ce accede spre divinitate: „Căutător al lui Dumnezeu, crezând a-L găsi în răscoala titanică a sufletului său și neaflându-l, cercetându-L în farmecul idilic al naturii și negăsindu-L nici acolo, mistuindu-se în tristețea tainei lui atât de învăluită într-o lume a dezolării și a cenușii, navigator pe acel mare fluviu al sângelui, care curge din eternitate și se întoarce în ea, izbutind până în cele din urmă să-și azvârle ancora în pământul regăsit al țării, Lucian Blaga aduce în poezia sa o experiență de întindere și adâncime cum literatura noastră n-a cunoscut de multe ori.” (în *Gândirea* XIII/ nr.8, 1934, 305) Prin urmare, Lucian Blaga e poet al misterelor cosmice, ipostază complinită prin poezia revelației divine.

Și totuși, în opinia lui Ion Negoieșcu, filosofia blagiană nu este de esență religioasă, poemele, în care apar termeni religioși, evidențiază elanul, dorul și dorința de a evada, bucuria călătoriei spre o altă: aceea „a relevării divine și îmbogățită de mister” (1991, 280) și a revelației în fața divinului spectacol. A fi și totodată a accepta să rămâi captiv al spațiului profan, pentru Blaga, nu e altceva decât o mutilare a vieții. De aici, împătımirea de a călători, de a se pierde în zăriștea dorului, de a scruta orizontul spre a-i pătrunde înțelesurile, călătorie din care, în momente de neputință, își recunoaște limitele, oprindu-se „între pământ și cer”, întimpinat fiind doar de suflarea divină. Retorica adresată divinității nu conține revoltă, nici tăgadă, ci numai logos cu/de credință: „*Totdeauna mi-a fost singurătatea ta ascunsă/ Dumnezeule, dar ce era să fac?*” (Blaga: 1992. *Psalm*, 34). Astfel, poetul continuă să sondeze lumile mizând pe percepția adevărilor divine și, de ce nu, la sfârșit de călătorie, sperând și la un posibil contact, firește timid, cu Dumnezeu, cum ar spune George

Călinescu, „[poetul]va continua să pipăie concretul lăsându-se nostalgizat de Spirit” (1986, 877).

Sursa de inspirație religioasă ocupă un loc însemnat în gândirea poetică și filosofică la Blaga, care „[...]pleacă de la întrebarea *cum se constituie valorile religioase*, observa Alexandru Tănase, delimitându-se în modul de tratare a acestor valori atât de *teologice* [...], cât și de empirismul scientist [...]” (1977, 132)

Din opera poetică a lui Lucian Blaga, atenția cititorului nu e reținută doar de poemele filosofice, ci și de lirica de inspirație biblică. Volumul *În marea trecere* surprinde confruntările directe ale poetului cu Divinitatea, chiar dacă orgoliul nu-i permite de a se lăsa învins în fața Marelui Creator („*Cu câinele și cu săgețile ce mi-au rămas/ mă-ngrop,/ la rădăcinile tale mă-ngrop,/ Dumnezeule, pom blestemat.*” – Blaga: 1992. *Cuvântul din urmă*, 47), acesta-și conștientizează limitele, recunoscându-și smerit, cu modestie, neputința în fața Stăpânului peste/ în Univers: „*Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea.*” (Blaga: 1992. *În marea trecere*, 42)

Miturile biblice despre facerea lumii, despre duhul lui Dumnezeu care plutea peste ape, despre crearea totulului printr-un șir de acte miraculoase, despre facerea omului, despre paradis, căderea în păcat și alungarea din rai, despre înmulțirea urmată de nimicirea neamului omenesc prin potop, toate acestea aparțin unei atmosfere religioase produse într-un underground al arheologiei spirituale umane.

Una dintre cele mai semnificative creații bliagene de inspirație religioasă este poemul *Paradis în destrămare*, o veritabilă replică la mitul biblic al paradisului divin, și anume: CALEA în/ spre EDEN. Poemul își are originea în legenda biblică a izgonirii lui Adam și Eva din Rai, din cartea Facerii a Bibliei, din care menționăm episoadele referitoare la:

om ca ființă și ființare - „*Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie.*” (Biblia..., 2001, 2:7);

om ca ființă etică, asociat valorilor de adevăr, frumos, bine: „*Și a făcut Domnul Dumnezeu să răsară din pământ tot soiul de pomi, plăcuți la vedere și cu roade bune de mâncat; iar în mijlocul raiului era pomul vieții și pomul cunoașterii binelui și răului.*” (Biblia..., 2001, 2:9);

- om ca trucidator, gospodar și proprietar de bunuri: „*A dat apoi Domnul Dumnezeu pe omul care-l făcuse și l-a pus în grădina cea din Eden, ca s-o lucreze și s-o păzească.*” (Biblia..., 2001, 2:15);
- Adam, om cu identitate, spirit liber: „*A dat apoi Domnul Dumnezeu lui Adam poruncă și a zis: Din toți pomii din rai poți să*

- mănânci.*” (Biblia..., 2001, 2:16) ;
- interdicție și avertisment: „*Iar din pomul cunoașterii binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit!*” (Biblia..., 2001, 2:17)
 - ispitirea, săvârșirea păcatului și izgonirea din Eden: „*Astfel a izgonit El pe Adam, și la răsăritul grădinii Edenului a pus niște heruvimi, care să învântească o sabie învăpăiată, ca să păzească drumul care duce la **pomul vieții**.*” (Biblia..., 2001, 3:24), izgonire întărită de blestem: „*Cu multă trudă să-ți scoți hrana în toate zilele vieții tale.*” (Biblia..., 2001, 3:17).

Blaga nu reia parcursul biblic al faptelor din Eden, ci preia condiția adamică după izgonirea din Rai, fragilitatea trăirilor ca efect al anulării naturii divine a omului și al despărțirii acestuia de Părinte: „*Duhul Meu nu va rămâne pururi în om, căci și omul nu este decât carne păcătoasă.*” (Biblia..., 2001, 6:3)

În interpretarea lui Victor Kernbach, izgonirea din Eden primește o serie de semnificații alegorice, unele dintre acestea fiind prezente și la Blaga, și anume: „1. descoperirea conștiinței de sine; 2. sacrificiul cunoașterii; 3. refuzul naturii de a fi accesibilă investigației rațiunii; 4. obstacolele inerente ale cunoașterii; 5. imposibilitatea întoarcerii din exilul terestru la matca originară.” (1983, 562)

Condiția adamică reprezintă în sine o stare de criză, posibil și revoltă generală a umanității, deoarece omul își pierde pentru prima dată contactul cu ființa divină, fiind sancționat prin condiția efemeră, caracterizată prin precaritatea vieții ce cunoaște iminența morții.

În concluzie sau la început de interpretare, menționăm că omul întrebărilor fără răspuns (din *Paradis în destrămare*) este „un Adam alungat din Eden, iar universul său e trăit ca *paradis în destrămare*.” (Pop: 1999, 139)

La Blaga, Dumnezeu, din momentul săvârșirii păcatului originar, rupe definitiv orice legătură cu omul, lăsându-l pradă grijilor de a-și câștiga traiul, asemenea îngerilor împovărați de greutatea propriilor aripi, zborul nemaifiind posibil. Imaginea porumbelului apare ca simbol ce întruchipează Duhul Sfânt: „*cu pliscul stinge cele din urmă lumini*”, tablou al neputinței, iar păianjenii devin simbol al lumii în declin. Dureroasă și dezolantă este imaginea îngerilor goi, care, „*zgribuliți, se culcă-n fân*”, accentuându-se ruptura de sacru nu doar a omului, ci și a lumii ce-i fusese inițial dată. Exclamația retorică „*Vai mie, vai ție*” evidențiază durerea umanității; e disperarea, glasul suferinței care „anunță ca un profet biblic

apocalipsul universal.” (Puiu și Gavril: 2000, 268)

În poemul *Paradis în destrămare*, Blaga valorifică motivul biblic al drumului „spre pomul vieții”, al întoarcerii spre Eden, drum presărat de obstacole și încercări, la capătul căruia, în loc de regăsirea/recăpătarea paradisiului pierdut, va găsi o lume ostilă, conflictuală, lume ce și-a abandonat credința, lume săracă spiritual, condamnată la pierdere (apocalipsă): „*Pretutindeni pe pajiști și pe ogor/ serafimi cu părul nins/ însetează după adevăr,/ dar apele din fântâni/ refuză gălețile lor./ Arând fără îndemn/ cu pluguri de lemn,/ arhanghelii se plâng/ de greutatea aripilor. [...] Noaptea îngerii goi/ zgribuliți se culcă-n fân:/ Vai mie, vai ție,/ păianjeni mulți au umplut apa vie,/ odată vor putrezi și îngerii sub glie,/ țărâna rea seacă poveștile/ din trupul trist.*” (Blaga: 1992, 51)

Motivul biblic al celui dintâi păcat comis de Eva apare și în poemul *Legendă* (Blaga: 1992, 17), poetul avertizând asupra consecințelor, pe care omenirea le va avea de îndurat, culminând cu răstignirea lui Iisus Hristos, sacrificat pentru mântuirea neamului omenesc. Imaginea diafană a Evei ademenește și corupe întru păcat: „*Strălucitoare-n poarta raiului/ sta Eva./ Privea cum rănilor amurgului se vindecau pe boltă/ și visătoare/ mușca din mărul/ ce i l-a întins ispita șarpelui.*” – imaginea „amurgului ce-și vindecă rănilor” prefigurează tragedia christică. Poemul își continuă epică cinetică episodul multiplicării păcatului, pare-se provocat de naivitatea feminină: „*Un sămbure-i ajuns între dinți din fructul blestemat./ Pe gânduri dusă Eva îl suflă în vânt,/ iar sămburele se pierdu-n țărână, unde încolți.*” În linearitatea genezei, poetul face un popas, insistând pe simbolul mărului, din care se ciopli crucea și monograma christică: „*Și trunchiul aspru și vânos al unuia din ei/ a fost acela/ din care fariseii meșterii/ ciopli rădăcina lui Iisus.*”

Având ca referință izgonirea primilor oameni din Eden, poezia *Lacrimile* propune un imaginar poetic, de asemenea, legendar. Dominantă este nostalgia ca pierdere a confortului venit, la începutul genezei, dinspre veghea divină și, de aici, dorința de regăsire, de a fi cât mai aproape de Dumnezeu: : „*Când izgonit din cuibul veșniciei/ întâiul om/ trecea uimit și-ngândurat prin codri sau prin câmpuri,/ îl chinuiau muștrându-l lumina, zare, norii – orice floare/ îl săgeta c-o amintire paradisul.*” – aici, nostalgia după spațiul edenic, netulburat. Și iar poposește poetul spre a da curs legendei *lacrimilor* – simbol și nucleu al discursului poetic convingător: „*Și omul cel dintâi, pribeagul, nu știa să plângă*” – vers ce induce tristețea nu doar a celui dintâi om, a lui Adam, ci o metafizică a tristeții, moment în care, „într-o clipă de-ndurare”, semn că Dumnezeu nu-și părăsește

creația, asumându-și nu doar reușita, triumful, ci deopotrivă și eșecul în facerea lumii, prin urmare, „într-o clipă de-ndurare”, Dumnezeu ... ne-a dat lacrimile: „*Odată, istovit de-albastrul prea senin/ al primăverii/ cu suflet de copil, întâiul om/căzu cu fața-n pulberea pământului:/ „Stăpâne, ia-mi vederea/ ori dacă-ți stă-n puțință împăienjenește- mi ochiul/ c-un giulgiu,/ să nu mai văd/ nici flori, nici cer, nici zâmbetele Evei și nici nori,/ căci, vezi – lumina lor mă doare”./ Și-atuncea Milostivul într-o clipă de îndurare/ îi dete lacrimile.*” Dacă prin lacrimi, ne eliberăm de durere, prin inimă trăim întâmplările de peste zi, la care se consumă. Poezia *Inima* ((Blaga: 1992, 14-15) propune, de această dată, legenda ...sufletului (sôma), prezentată ca o însuflețire divină a materiei. Din motive lesne de înțeles, în sensul asocierii inimii cu trăirile, sentimentele, stările omului, cu dorința și dorurile lui, cu pasiunea, descriptivul legendar al inimii este prelungit prin trimiterea la simbolurile mitului prometeic: „*Din lutul ei [al inimii s.n.]/ a fost făcut pe vremuri vasul/ în care Prometeu a coborât din cer/ aprinsul jar ce l- a furat din vatra zeilor,/ în timp ce zorile se ridicau peste Olimp/ și-și ascundeau în poale stelele/ ca un zgârcit comoara sa de aur.*” Și tot aceeași inimă, care „*e lutu-n care-odinioară pe Golgota/ s-a scurs șiroaie sângele din trupul lui Iisus,/ când ghimpii îl mușcau cu niște ochi de farisei*”, continuă să bată, „*peste veacuri lungi și goale și pustii*”, în pieptul unei omeniri corupte, lipsită de credință, căreia-i aparține și poetul. Totuși Lucian Blaga trage nădejdea că într-un timp ce va să vie: „*Dumnezeu se va-ndemna/ să fac-o altă lume/ și-o omenire/ din neamuri mari de zei,/ Stăpânul bun va plămădi atunci din lutul ei/ pe noul Adam.*”

Și poetul continuă excursul biblic...ajungând la semnificația zilei a șaptea, în poezia *Întâia Duminică* (Blaga; 1992, 124), zi destinată relaxării, odihnei binevenite după facerea lumii („*se odihni-ndelung*”), timp destinat admirației operei divine. E timpul în care Dumnezeu împarte sfaturi și „*îndemnuri...*” și „*în fapt de sear-asemena jivinei El pornea,/ dar pradă nu căta. Ci arătările și toată creatura/ cu zvonul morții El dorea/ să le împace, sărutându-le cu gura.*” - sărutul iubirii divine, mult diferit de sărutul lui Iuda – trădarea. Același motiv biblic apare și în poezia *Ziua a șaptea* (Blaga: 1992, 147). Dacă Dumnezeu este împăcat cu lucrarea divină = „*Sunt bune toate foarte*” -, se constată frustrarea omului: el însuși natură divină, îi este refuzată condiția angelică: aripa, metonimie a zborului, a elanului: „*Noi aripi nu avem, dar umerii –/ gata erau umerii de zbor.*”

Poezia *Bunavestire* (Blaga: 1992, 46) are ca referință episodul nașterii Mântuitorului Iisus Hristos, dublat de legenda biblică a Sfintei Fecioare Maria. De astă dată, Blaga oferă un imaginar poetic plin de

lumină, surprinzând latura umană a Mariei și naivitatea feciorelnică. Cea fără de prihană acceptă firescul lucrurilor și al întâmplărilor divine prin care ea a fost Aleasa să-l aducă în lume pe Fiul Omului. Intrarea în decorul legendar, se face cu uimire: „În noaptea asta lungă, fără sfârșit,/ o femeie umblă sub cerul apropiat./ Ea înțelege mai puțin ca oricine/ minunea ce s-a-ntâmpnat./ Aude sori cântăreți, întreabă,/ întreabă și nu înțelege./ În trupul ei stă închis ca într-o temniță bună/ un prunc”. Numai ciobanii, „În noua noaptea fără sfârșit,/ ...păzesc nașterea unor semne cerești”. Episodul este dinamizat de vocea poetului care se entuziasmează la buna veste a nașterii lui Iisus. Erijându-se în vocea eului sacr cel care îi vestește pe ciobani și îi îndeamnă: „Tăiați-vă mieii pe cruce/ în amintirea jertfei ce se va face./ Ridicați-vă de lângă foc/ în cojoace cu flăcări de lână./ Luați făclia ce-am aprins-ol/ în steaua coborâtă/ deasupra ieslelor roase de boi/ și dați-o mai departe/ din mână în mână./ În curând fiul omului va căuta un loc/ unde să-și culce capul... / În curând picioare albe/ vor umbla peste ape.”

Poemul *Peisaj transcendent* (Blaga: 1992, 53), de un tragism metafizic, prezintă un dezolant, o natură angoasată, traumatizată delirând agonic: „păduri de somn”, „cu negre locuri”, unde „dobitoace ... ies furișate să bea/ apa moartă din scocuri”, „pământul îmbrăcat în grâu” „arde cu păreri de valuri” - o transcendență culminând cu previziuni apocaliptice lansate „sufletului satului” creștin: „cocoși apocaliptici tot strigă,/ tot strigă din sate românești./ Fântânile nopții/ deschid ochii și-ascultă/ întunecatele vești./ Păsări ca niște îngeri de apă/ marea pe țărături aduce./ Pe mal - cu tămâie în păr/ Iisus sângerează lăuntric/ din cele șapte cuvinte/ de pe cruce.”

Noi motive biblice sunt prezente în poezia *Ioan se sfâșie în pustie* (Blaga: 1992, 59). Pelerinajul la Eden în căutarea divinității, drum presărat cu obstacole ce-i zdruncină credința fragilă în fața pustiei ce i se deschide, reprezintă decorul sumbru al unei umanități repudiate, care nu mai speră la mântuire: „Unde ești, Elohim?! Lumea din mâinile tale-a zburat/ ca porumbul lui Noe?” Mai mult: prin dubla dramă a lui Ioan, poetul evidențiază trauma omenirii, și anume de a fi abandonată în deșert și de a fi blestemată la însingurare: „Tu poate și astăzi o mai aștepți./ Unde ești, Elohim? (...) Umblăm turburați și fără voie,/ printre stihiiile nopții te iscodim,/ sărutăm în pulbere steaua de sub călcâiel/ și-ntrebăm de tine - Elohim!” Într-o încercare disperată a neputinței umane care-și recunoaște nesăbuinta trădării, pelerinul apelează la o retorică universală pentru a-l găsi pe Elohim/ Dumnezeu, în vederea recuperării paradisiului pierdut: „Vântul fără somn îl oprim/ și te-ntrebăm cu nările,/ Elohim!/ Animale străine prin spații oprim/ și le-ntrebăm de tine, Elohim!! Până în cele din urmă

margini privim,/ noi sfinții, noi apele,/ noi tâlharii, noi pietrele,/ demult drumul întoarcerii nu-l mai știm,/ Elohim, Elohim!"

Și istoria biblică a omului își continuă parcursul... Astfel, în poezia *Pe ape* (Blaga: 1992, 44-45), pribeagului îi este dat să se confrunte cu diluviul din episodul biblic al potopului. Într-un târziu al timpului, tardiv gândind asupra ordinii universale, omului i se refuză sacrificiul, „*Jertfa sub semnul înalt/ al curcubeului magic*”, astfel încât neputința i se accentuează, iar perspectiva pare sumbră, umbrită din ce în ce mai mult de moartea ființei: „*Porumbii mi i-am slobozit/ să încerce pajiștea cerului,/ dar sfâșiați de vânturil/ se-n torc înapoi. Pe vatra corabiei/ inima mi-o-ngrop sub spuză ...*” Omul/ poetul, aici, e află singur în fața porților închise ale cerului: „*Dăinuie veșnic potopul. Niciodată nu voi ajunge/ s-aduc jertfa...*”, sufletul fiindu-i umbrat de dezamăgirea sacrificiilor aduse, de unde starea de alienare: „*Pentru un fagure sterp/ mi-am ucis stupii flămânzi,/ Cel din urmă dobitoc/ cu-nștepciune s-a prăpădit*” și chiar dispariției: „*În mare rămâne muntele Ararat,/ de-a pururi fund de ape,/ tot mai adânc,/ tot mai pierdut/ fund de ape.*”

Sursa de inspirație biblică a poeziei *Balada fiului pierdut* (Blaga: 1992, 111), sugestiv inserată în titlu, este *Parabola fiului risipitor*, povestită de către Iisus Hristos fariseilor: „*Un om avea doi fii./ Și cel mai tânăr dintre ei a zis tatălui său: tată, dă-mi partea de avere ce mi se cuvine. Și tatăl le-a împărțit averea./ Și nu după multe zile, fiul cel tânăr a strâns totul și a plecat într-o țară depărtată, și acolo și-a risipit averea, trăind în destrăbălare.*” (*Biblia...*, 2001, 15: 11-13) Acesta ajunsese porcar, trăind în mizerie și foamete cruntă. Amintindu-și de viața înstărită pe care o ducea la casa părintească, hotărăște să se întoarcă acasă la tatăl său, sperând să poată fi iertat – motiv al iubirii părintești - *storge*¹: „*Când era încă departe, tatăl lui l-a văzut și i s-a făcut milă de el și alergând, a căzut de gâtul lui și l-a sărutat mult./ Și fiul i-a zis: tată, am păcătuit împotriva cerului și înaintea ta, și nu mai sunt vrednic să fiu chemat fiul tău.*” - după cum

1. Andrei Pleșu, *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*, Ed. Humanitas, București, 2012, p. 266: „*Risipa de iubire*. Tatăl din parabolă nu e foarte norocos. Are doi fii eminentamente diferiți, care însă, până la urmă se aseamănă. Amândoi se poartă ca niște răzvrațiți, intră în conflict cu autoritatea paternă, îi sabotează averea și statutul. Fiecare greșește în felul său, dar amândoi beneficiază, fără discriminare de iubirea iertătoare a părintelui lor. Dacă vorbim de risipă de iubire este pentru că gestul tatălui depășește, în anvergură, generozitatea și căldura de care este capabil, îndeobște, un tată obișnuit. Iertarea, ca risipă a iubirii, rectifică efectele oricărei risipiri malefice. Cu risipa pe risipă călcând.”

remarcăm, aspect complinit printr-o risipă de cumiņtenie: recunoașterea autorității suverane.² Decriptarea iubirii părintești conține și risipa de iubire ca iertare: „*Dar tatăl a zis sclavilor săi: Aduceți hrana cea mai bună, și îmbrăcați-l, și puneți-i un inel în deget și încălțămintea în picioare./ Și aduceți vițelul cel mai îngrășat și tăiați-l să mâncăm și să ne veselim./ Căci acest fiu al meu este mort, și iarăși trăiește, era pierdut și a fost găsit.*” (Biblia..., 1992, 15: 20-24). Aspectele risipei de iubire părintească consumate în parabola *Întoarcerii fiului risipitor*, inclusiv risipa de risipire³, la care nu am făcut trimitere aici, arhivate în memoria umanității creștine, sunt „de natură să reformuleze imaginea comună pe care o avem despre faptul de a risipi, de a te risipi, de a orienta risipa spre pierderea de sine, sau dimpotrivă, spre mântuire” (Pleșu: 2012, 261)

Balada fiului pierdut (Blaga: 1992, 111) păstrează episodul biblic al întoarcerii a fiului „pierdut” în lume, care, la întoarcerea acasă a fiului, este văduvit de iubirea părintească, de data aceasta, fiind o risipă de iubire maternă, odată ce mama fu răpusă de dorul așteptării: *Cade din tărie luna/ pe pământ sub chip de brumă./ Zvonul stins prin noapte recel/ îl auzi din moarte, mamă?/ Lung, pe fusul tău de vrajă/ firul stelei se mai toarce./ – Oare ce-i? – S-aude pasul/ fiului care se-ntoarce?*” Dacă în parabola biblică, fiul risipitor își recunoaște păcatul de a-și abandona căminul „la schimb” cu bogăția amăgitoare, în această baladă, risipitorul rămâne definitiv pierdut în lume, nemaiaffându-și liniștea interioară: „*S-a întors risipitorul, (il auzi din moarte, mamă?)/ A sosit și pleacă iarăși./ Umblă-n brumă ca pe lună.*” Risipitorul rămâne un ...lunatic. Viața fiindu-i o cascadă de rătăcirii prin lume, fiul pierdut nu va mai afla locul. Față de legendă, balada transmite o tristețe metafizică.

2. Andrei Pleșu, *op.cit.*, p.265: „**Risipa de cumiņtenie.** Chiar dacă sursa cumiņteniei e jertfa ascultării, disciplina auto-impusă a uitării de sine, recunoașterea unei autorități suverane, cumiņtenia poate fi deopotrivă și alienare obtuză, lipsă de imaginație și curaj. Fratele cel mic a reîntâlnit, în vârtejul risipirii sale, sărăcia concretă, penuria drastică a mijloacelor de subzistență. Fratele cel mare face însă și el, în alt fel, experiența sărăciei căci se află în situația de a-și da în vileag puținătatea sufletească, sărăcia interioară. Cumiņtenia lui e resentimentară și revendicativă. O folosește ca argument al superiorității sale morale, se plânge că virtutea lui n-a fost răsplătită și își acuză tatăl de inechitate, de părtinire vinovată.”

3. Ibidem, p. 265: „**Risipa de risipire.** Risipa ce o întruchipează fratele cel mic care optează pentru acțiunea în care libertatea e gândită ca nesupunere față de tatăl său, față de economia tradițională a familiei și față de comunitate, în timp ce fiul neascultător alege depărtarea, deci prin aceasta exterioritatea față de ordinea protectoare a mediului imediat.”

„În unele legende folclorice, având un substrat antic însă în pseudomorfoză creștină, Dumnezeu rătăcește pe pământ, însoțit uneori de Sfântul Petru. Amândoi au înfățișarea unor bătrâni înțelepți și călătoresc incognito, cel mai adesea pentru a pune la încercare calitățile oamenilor (ospeția, dărnicia etc) și a-i răsplăti pe merituoși, respectiv a-i pedepsi pe cei răi.” (Braga: 2013, 385)

Motivul peregrinilor divini este inserat și în poezia *De mână cu Marele Orb*, care ar fi trebuit să facă parte din *Pașii profetului*. Marele Orb călătorește incognito prin lume, însoțit de poet, el însuși creator de logos... poetic: „Îl duc de mana prin păduri./ Prin țară lăsăm în urma noastră ghicitori.”

Deși păstrează atributul de creator, el se deosebește de Dumnezeul biblic prin ideea păgână a întrupării sale în ipostaza de Tată: „Zic: Tată, mersul soriilor e bun.” Și cum Marele Orb nu este Dumnezeu întrupat în om, ci Dumnezeu deghizat în om, Marele Orb din poemul lui Blaga trebuie să se abțină de la cuvânt, căci logosul său și-a păstrat intactă puterea creatoare: „*El tace - pentru că i-e frică de cuvinte./ El tace - fiindcă orice vorbă la el se schimbă-n faptă.*”

Direct legat de vorbirea în parabole și de discernământul divin, „care călăuzește pe cine voiește”, este și un pasaj din Coran: „*Dumnezeu este lumina cerurilor și a pământului! Lumina Sa este asemenea unei fride, unde se află o lampă. Lampa se află într-o sticlă, iar sticla asemenea unei stele strălucitoare. Ea este de la un copac binecuvântat, măslinul care nu este nici de la Răsărit, nici de la Asfințit și al cărui ulei aproape că luminează fără ca focul să-l atingă. Lumină asupra luminii! Dumnezeu călăuzește către lumina Sa pe cine voiește. Dumnezeu dă oamenilor pilde. Dumnezeu este Atotcunoscător.* (Coran, apud Pleșu, 2012, 70-71)

Motive biblice, reluate sau altele, se regăsesc și în multe poezii ale lui Blaga, precum: *Biblică, Umbra Evei, Moartea lui Pan, Scrisoare, Flori de mac* ș.a.

Concluzie

În modestul excurs⁴ în poezia lui Blaga de inspirație biblică, am urmat Calea dinspre Eden cu dorința întoarcerii la Eden. Am apreciat critica literară care susține că Lucian Blaga, pe lângă cunoștințele în materie de filosofie, a fost și un bun cunoscător al legendelor biblice. Pasiunea

4. Excurs înțeles ca digresiuni analitice pe marginea motivelor biblice prezente în poezia lui Blaga.

pentru legendă este un adevăr validat prin opțiunea la principiul creator al legendei, și anume: elementul fantastic prin care se explică geneza lucrurilor, a lumii. Astfel, poeziile lui Blaga de inspirație biblică pot fi considerate inefabile inferențe poetice de o „*substanță făcută din cele mai înalte neliniști din care pot atinge sufletul omenesc.*” (Vianu în *Gândirea* XIII/nr.8, 1934, 309)

„Pătrunderea în profunzime și studiul detaliat al acestor mituri biblice, evidențiază Corin Braga, i-au permis [lui Lucian Blaga, n.n.] să creeze imagini poetice veritabile care să înalțe sufletul cititorului către cele mai înalte culmi: „*Despre Dumnezeu nu poți vorbi decât așa: îl întrupezi în floare și-l ridici în palme,/ îl prefaci în gând și-l tăinuiești în suflet,/ îl asemeni c-un izvor și-l lași să curgă lin/ peste picioare/ îl prefaci în soare și-l aduni în ochi,/ îl închipui om și-l rogi să vie-n sat.* [citată din drama *Zamolxe*]” (Braga, 2013, 387)

Bibliografie:

- Biblia sau Sfânta Scriptură*, București, Editura Institutului Biblic de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1992.
- Blaga, Lucian, *Poezii*, București, Editura Albatros, 1992.
- Bibliografie critică
- Braga, Corin, *Lucian Blaga. Geneza lumilor imaginare*, București, Editura Tracus Arte, 2013.
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1986.
- Negoșescu, Ioan, *Istoria literaturii române*, București, Editura Minerva, 1991.
- Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, București, Editura Albatros, 1983.
- Pleșu, Andrei, *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*, București, Editura Humanitas, 2012.
- Puiu, Gheorghe, F. Gavril, *Sinteze literare*, Iași, Editura TipoMoldova, 2000.
- Pop, Ioan, *Lucian Blaga - Universul liric*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999.
- Tănase, Alexandru, *Lucian Blaga-filosoful poet, poetul filosof*, București, Editura Cartea Românească, 1977.
- Vianu, Tudor, „Lucian Blaga, poetul”, în *Gândirea*, XIII, nr. 8/decembrie, pp.305-310, 1934.
- Vrabie, Gheorghe (1940). *Gândirismul. Istoric. Doctrină. Realizări*, București, Editura Cugetarea, 1940.